

Sosiaali- ja terveysministeriö

VIITE: VN/8871/2019

Aluehallintovirastojen yhteinen avoin lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Marinin hallituksen tavoitteena koskien sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja pelastustoimen järjestämistä on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Aluehallintovirastot pitävät hallituksen tavoitetta kannatettavana.

Uudistuksessa tulee huomioida siihen kytkeytyvät perustuslaki- ja toimivaltakysymykset hallinnon rakenteiden, toimivallan ja sujuvien toimintatapojen näkökulmasta sekä samanaikaisesti huomioiden valtion talousarvioon liittyvä lainsäädäntö ja toimivaltajako ja niihin mahdollisesti kohdistuvat muutostarpeet.

1 Alueellinen näkökulma

Aluehallintovirastot yhtyvät hallituksen lakiesitysluonnokseen tulevasta maakuntajaosta. Uudistuksen jälkeen on yksi maakuntajako, joka toimii sote-maakuntien lisäksi myös maakunnan liittojen toimialueena ja valtion aluehallinnon aluejakojen pohjana. (pl. Uusimaa). Voimaanpanolaissa säädetään maakuntajaosta sekä sote-maakunnista uudistuksen voimaantullessa. Sote-maakunnista Uudenmaan maakunnan alueella säädetään erikseen.

HUS:n rooli erillisenä maakuntayhtymänä on perusteltavissa sen erityisosaamisen ja väestöpohjan perusteella. Aluehallintovirastot korostavat HUS:n ja Uudenmaan järjestämisvastuussa olevien sote-maakuntien tiivistä yhteistyötä palvelujen suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan osalta, koska esityksen mukaan Uudenmaan alueella ei toteudu samanlainen soteintegraation infrastruktuuri kuin pienemmissä maakunnissa.

1.1 Sote-maakuntajaosta Itä-Savon sairaanhoitopiirissä

Aluehallintovirastot esittävät huolensa siitä, että mikäli sote-maakuntien määrä säilyisi suunnitellussa 22:ssa ja Itä-Savon sairaanhoitopiiri siirtyisi Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin ja maakunnan yhteyteen, Etelä-Savon sote-maakunnan voimavarat ja väestöpohja uhkaisivat jäädä

pieniksi. Tilanne saattaisi vaarantaa palvelujen järjestämismahdollisuudet, laadun ja riittävän asiantuntemuksen ylläpitämisen.

Aluehallintovirastot pitävät riskinä sitä, että Itä-Savon kuntien siirtymisen ja väestön vähenemisen myötä Etelä-Savon sote-maakunnan kantokyky ja mahdollisuus ylläpitää perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystystä heikkenisivät oleellisesti. Yhteispäivystyksen ylläpitämiselle Etelä-Savossa on vahva peruste pohjautuen iäkkään väestön sekä runsaan kesäasutuksen aiheuttamaan palvelutarpeeseen. Itä-Savon alueen erityispiirre on saaristoisuus, joka luo omat vaateensa päivystystoiminnan säilyttämiselle. Itä-Savon sairaanhoitopiirin päivystys on suppea perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystys. Taustamuistion kuvaus kahdesta toimintaprofiililtaan samanlaisesta sairaanhoitopiiristä Etelä-Savossa ei kaikilta osin vastaa nykytilannetta. Kumpikin sairaanhoitopiiri on toteuttanut sosiaali- ja terveydenhuollon integraation. Valvonnan näkökulmasta ei ole havaittu erityisiä puutteita palvelujen saatavuuden tai laadun suhteen.

Aluehallintovirastot näkevät tärkeänä, että aluejaolla varmistetaan asiakkaiden tasavertainen ja todelliseen palvelutarpeeseen suhteutettavien sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palveluiden saatavuus.

2 Ohjaus ja valvonta

Hallituksen lakiesityksessä kuvataan ohjaus- ja valvontavastuut ja roolit koskien sote-maakuntaa, aluehallintovirastoja ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa (Valvira). Uudistuksen myötä tulee varmistaa, että sekä sote-maakunnan että valvontaviranomaisten valvontatiedot muodostavat yhtenäisen valvontatietopohjan. Valvontatietopohjan tulee olla ajantasainen ja molempien tahojen käytössä. Sote-maakunnan omavalvonnan ja valvovan viranomaisen valvontatiedot muodostaisivat pohjan, joka mahdollistaisi nykyistä paremman ennakoivan, riskiperusteisen ja tuloksellisen valvonnan.

2.1 Sote-maakunta

Hallituksen lakiesitysluonnos korostaa sote-maakuntien järjestämistehtävää mukaan lukien omavalvonta, ohjaus- ja valvontavastuu sekä korostaa monipuolista hankintojen ja sopimushallinnan osaamista. On hyvä, että uudistuksen myötä palvelutuotannon kokonaisuuteen ja siihen liittyvään riskienhallintaan olisi jatkossa paneuduttava huomattavasti nykyistä laajemmin ja systemaattisemmin. Tämän ansiosta myös palvelutuotannon yhteys sote-maakunnan palvelustrategiaan vahvistuisi.

Lakiesitysluonnoksessa tulisi tarkentaa mahdollisuutta maakuntien väliseen valvontayhteistyöhön. Yhteistyörakenteita keskeisten valvonnan kohteiden kanssa tulisi luoda ja vahvistaa entisestään. Keskeisenä lähtökohtana valvonnassa tulisi edelleen säilyttää kansalaisten perusoikeuksien ja oikeusturvan varmistaminen sekä palvelujen saatavuus ja laatu niiden käyttäjien näkökulmasta.

2.2 Sote-yhteistyöalue

Uudistuksen myötä yhteistyöalueille muodostuisi laatua ja vaikuttavuutta vahvistavia käytäntöjä. Yhteistyöalueilla on sovittava uusien menetelmien käyttöönoton, käytön ja käytöstä luopumisen periaatteista sote-maakuntien kesken. Aluehallintovirastot näkevät, että tavoitteena on oltava asukkaiden saamien palveluiden laadun ja vaikuttavuuden yhdenmukaistuminen verrattuna nykytilanteeseen ja samalla asukkaiden yhdenvertaisuuden paraneminen. Valtion ja sote-

maakuntien välinen vuoropuhelu voi antaa mahdollisuuksia innovatiiviseen palvelujen tuottamiseen ja kokeilukulttuuriin.

2.3 Palvelujärjestelmän toimintakyvyn seuranta ja arviointi

Hallituksen lakiesitysluonnoksen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 27-31 pykälissä kuvattu uusi seurantamekanismi on aluehallintovirastojen näkökulmasta kannatettava. Se toisi palvelujärjestelmän toimintakyvyn seurannan ja arvioinnin osaksi normaalia sote-maakunnan toiminnan suunnittelun vuosikelloa. Sote-maakunnan olisi seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta sekä sitä, miten asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen on toteutunut. Sote-maakunnan olisi laadittava vuosittain selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan.

Sote-maakunnan ohjaus- ja valvontavelvollisuus-säännös (39 §) sisältää tarkoituksenmukaisella tavalla sote-maakuntatasolla hoidettavan ohjauksen ja korjaustoimenpiteillä kuntoon saatettavat asiat. Hallituksen lakiesitysluonnoksessa on avattu, millä tavalla valvontaviranomaisten ja sote-maakuntatason välinen työnjako valvonnassa järjestetään.

2.4 Valvontaviranomaiset

Kansallisten viranomaisten valvontavastuun mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Aluehallintovirastot valvovat toimialueellaan sote-maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen sekä toiminnan ja niiden järjestämien ja tuottamien palvelujen lainmukaisuutta, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lainmukaisuutta sekä antavat valvontaan liittyvää ohjausta. Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa valvonnan ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa. Hallituksen lakiesitysluonnoksen mukaan kukin aluehallintovirasto laatisi vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan yhteydessä saatujen tietojen perusteella selvityksen palvelujen yhdenvertaisesta toteutumisesta toimialueensa sote-maakunnissa. Aluehallintovirastot mahdollistavat kuntien, toimijoiden ja valtionhallinnon välistä vuoropuhelua.

Sote-järjestämislakiesityksen 40 §:ssä on kuvattu valvontaviranomaisten tehtävät ja toimivalta. Aluehallintovirastojen tehtävät määritellään säädöksen 2 momentin tekstissä suppeammin kuin hallituksen lakiesitysluonnoksen säädöskohtaisissa perusteluissa. Aluehallintovirastot esittävät, että aluehallintovirastojen tehtävät viranomaisvalvonnassa lisätään sote-järjestämislain esityksen 40 §:n 2 momentin säädöstekstiin hallituksen esitysluonnoksen säädöskohtaisen perustelutekstin mukaisesti (säädöskohtaiset perustelut s. 208 toinen kappale). Aluehallintovirastojen tehtävien samanmuotoinen kuvaaminen pykälän tekstiin selkeyttää lakiesitystä. Lakiesitysluonnoksen mukaan valvontaviranomaisten roolit ja työnjako on tarvittaessa kuvattava asetuksella ja siten varmistaa valvonnan ja ohjauksen yhdenmukaisuus.

Lakiesitysluonnokseen tulee lisätä: Mikäli kyseessä on merkittävä asiakas- ja potilasturvallisuuden vaarantumista koskeva tilanne, tulee asiasta välittömästi ilmoittaa valvontaviranomaisille. Erityisesti merkittävät asiakas- tai potilasturvallisuuden vaarantumista koskevat tilanteet kuuluvat valvontaviranomaisille, joilla on toimivalta ryhtyä tilanteen vaatimiin välittömiin toimenpiteisiin. On tarpeen korostaa merkittävien asiakas- ja potilasturvallisuutta koskevien tilanteiden ilmoitusvelvollisuutta, vaikka 42 §:ssä säädetään laajemmasta välittömästä ilmoitusvelvollisuudesta.

3 Neuvottelut

Lakiesitysluonnoksen mukaan ministeriöt kävisivät vuosittain neuvottelut kunkin sote-maakunnan sekä yhteistyöalueen kanssa. Neuvotteluissa seurattaisiin, arvioitaisiin ja ohjattaisiin sote-maakunnan vastuulle kuuluvien tehtävien järjestämistä. Lakiesitysluonnoksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos valmistelisi vuosittain asiantuntija-arvion valtakunnallisesti sote-maakuntien yhteistyöalueittain ja sote-maakunnittain. Tuolloin alueilla olisi myös mahdollisuus vertailla omaa toimintaansa muihin järjestäjiin, mikä voisi kannustaa toimijoita kehittämään toiminnan laatua ja vaikuttavuutta nykyistä systemaattisemmin ja tietoon perustuen. Lisäksi muut yhteiskunnalliset kehittämistoimet, kuten terveydenhuollon kansalliset laaturekisterit, voisivat osaltaan edistää palvelujen laadun ja vaikuttavuuden kehittämistavoitetta.

3.1 Aluehallintovirastojen rooli neuvotteluissa

Aluehallintovirastojen tuloksekkaan ohjaus- ja valvontatyön kannalta on tärkeää määritellä aluehallintovirastojen rooli vuosittaisiin sote-maakuntien neuvotteluihin ja pelastustoimen neuvottelukuntaan. Valvonnan ja ohjauksen oikeaan suuntaan vieminen ja ennakkollisuuden toteutuminen edellyttävät katkeamatonta vuoropuhelua ja toimintakentän tuntemista. Aluehallintovirastojen läsnäololla neuvotteluissa ja neuvottelukunnassa voidaan tukea ennakoivaa valvontaan liittyvää ohjausta ja sen vaikuttavuutta. Uudistuksen myötä on turvattava, että aluehallintovirastot saavat tietoonsa ohjauksen ja ennakoivan valvonnan kannalta oleelliset neuvottelujen sisällöt.

3.2 Aluehallintovirastojen pelastusviranomaisen rooli neuvotteluissa

Aluehallintovirastojen pelastusviranomaisen edustus on lisättävä pelastustoimen neuvottelukunnan kokoonpanoon. Aluehallintovirastoilla on merkittävä rooli pelastustoimen ja sen palvelujen tason valvonnassa sekä asiantuntija-arvioiden tekemisessä pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen riittävydessä. Neuvottelukuntaan olisi näin hyvä saada myös aluehallintovirastojen asiantuntemus.

Aluehallintovirastojen tulisi olla mukana sisäministeriön neuvotteluissa sote-maakunnan kanssa, koska sen tehtävänä on valvoa pelastustoimen palvelujen tasoa ja valmistella 14 §:ssä säädetyt asiantuntija-arviot. Näin aluehallintovirastojen asiantuntemus olisi sisäministeriön tukena neuvotteluissa. Aluehallintovirastojen läsnäololla neuvotteluissa voidaan varmistaa oikeellinen tieto.

4 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osana ohjausta ja valvontaa

Lakiesitysluonnoksessa on kuvattu sote-maakuntien ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät ja roolit yleisellä tasolla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaisempi kokonaisuus kuin vain sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtävä työ. On tärkeää, että aluehallintovirastojen valvonta- ja ohjausroolia sekä ennakoivaa valvontaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen laajassa kokonaisuudessa selkiytetään ja tehtävät sekä roolit määritellään.

4.1 Aluehallintovirastojen rooli ohjaavana ja valvovana viranomaisena yhdyspintatyössä

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja kuntia tukeva rooli kuuluvat monialaisesti aluehallintovirastojen toimintakenttään. Nykyisellään tätä edistämistyötä tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi ympäristöterveydenhuollon ohjaus- ja valvontatyössä sekä opetus- ja kulttuuritoimen vastuualueella informaatio-ohjauksen, valvonnan ja neuvonnan keinoin ja tukemalla sisäisen turvallisuuden strategiatyötä virastotasolla. Kun oppilas- ja opiskelijahuolto siirtyy uudistuksessa kunnista maakuntaan, on tärkeää luoda toimivat yhteistyön rakenteet kunnan ja maakunnan välille. Lasten ja nuorten kannalta on siirtymässä huomioitava jatkuvuus ja kehittäminen.

POHJOIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 0295 017 500
kirjaamo.pohjois@avi.fi
www.avi.fi/pohjois

Linnankatu 1-3
PL 293
90101 Oulu

Aluehallintovirastot ehdottavat lakiesitysluonnokseen lisättäväksi aluehallintoviraston roolia ohjaavana ja valvovana viranomaisena yhdyspintatyössä sote-maakunnan ja kunnan välillä, kuten terveydenhuoltolaissa määritellään. Valtakunnalliseen ohjelmatyöhön kuuluu hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen. Ohjelmatyö on osa aluehallintovirastojen sisäisiä yhteistyörakenteita.

4.2 HYTE-kerroin osa hyvinvoinnin ja terveyden ohjausta ja valvontaa

Aluehallintovirastot pitävät tärkeänä lakiesitysluonnoksen ehdotusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimesta sote-maakunnille ja lisäosasta kunnille. Tärkeää on myös, että kuntia tuetaan rahallisen kannusteen muodossa panostamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteisiin. HYTE-kerroin ja lisäosa kannustavat yhdyspinoilla tehtävään työhön kuntien ja sote-maakunnan välillä. Lisäksi se kannustaa kuntia ja sote-maakuntia tekemään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä, kuten resursoimaan rakenteisiin, toimintaan ja johtamiseen sekä huomioimaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen osana talouden ja toiminnan suunnittelua. Aluehallintovirastot näkevät tärkeänä tämän huomioimista myös osana aluehallintovirastojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausta ja valvontaa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tarkastelu tulee olla systemaattisesti osana sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelman mukaisia ohjaus- ja arviointikäyntejä, jolla varmistetaan valtakunnallisesti yhdenvertainen ja samansisältöinen toteutuminen. Näin vähennetään jälkikäteisen valvonnan tarvetta. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelmassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta vuodet voisivat olla teemoitettuja. Teemojen mukaisesti asiakokonaisuus olisi osa aluehallintovirastojen kuntiin tekemiä sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- ja arviointikäyntejä. Tämä tukisi toiminnan vaikuttavuutta.

4.3 Peruspalvelut ja ympäristöterveydenhuolto

Aluehallintovirastojen lakisääteisenä tehtävänä on toteuttaa ministeriöiden ohjauksessa peruspalvelujen saatavuuden arviointia. Tätä arviointia on mahdollista hyödyntää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tietotarpeiden täyttämässä ja valtakunnallisen yhdenvertaisuuden vertailussa. Aluehallintovirastoilla on valmiina sähköinen alusta (patio.fi), jolla kerättyä tietoa voidaan esittää, suodattaa ja vertailla.

Ympäristöterveydenhuollon jäädessä kuntiin, tulee huolehtia, että sote-maakuntien ja kunnallisten ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden väliin ei synny raja-aitaa ja hyvä yhteistyö ympäristöterveydenhuollon kanssa säilyy. Ympäristöterveydenhuollolla on tärkeä rooli mm. kuntien omavalvonnassa sosiaali- ja terveydenhuollon kuntatason yksiköissä.

5 Alueiden ja asukkaiden välinen tasa-arvo, vaikutusmahdollisuudet ja osallisuus

Uudistuksen tavoitteena on oltava, että yhdenvertaisuus on toteutettavissa rakenteeltaan ja muilta ominaisuuksiltaan erilaisissa maakunnissa. Uudistuksen myötä on riskinä, että päätöksenteko siirtyy kauemmas kunnista ja on vaara, että kuntalaisten ääni ei kuulu päätöksenteossa ja palvelujen kehittämisessä.

Aluehallintovirastot näkevät tärkeänä, että kaikkien kuntien ja asukkaiden osallistuminen mahdollistetaan ja että palvelujen käyttäjien ääni kuuluu. Sote-maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat uudistuksen yksi riskikohta. Päätöksenteon siirtyminen etäämmälle omasta kunnasta voi heikentää asukkaiden käsitystä omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa, kun päätöksenteko tapahtuu kauempana omasta elinpiiristä tai oman kunnan edustajien ja luottamushenkilöiden määrä vähenee. Sote-maakunnille voi olla haaste ylläpitää

vaikutusmahdollisuuksia ja saada asukkaat osallisiksi päätöksentekoon. On tärkeää, että sote-maakunnat osallistavat asukkaat, palvelujen käyttäjät, lapset ja nuoret sekä päättäjät esim. suunniteltaessa sosiaali- ja terveystalouden saatavuutta ja saavutettavuutta. Sote-maakunnan on hyvä edistää osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia ja asettaa esim. sote-maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttamisryhmä, sote-maakunnan vanhusneuvosto sekä sote-maakunnan vammaisneuvosto.

Uudistuksen lähtökohta on, että sote- ja pelastustoimen palvelut paranevat. Väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen sekä palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantaminen edellyttää, että sote-palvelujen järjestämisvelvollisena sote-maakunta onnistuu palvelustrategiansa laatimisessa, palveluverkon luomisessa ja palvelujen toteuttamisessa sote-maakunnan alueella siten, että palvelujen toteuttaminen on mahdollista lähellä asiakasta koko maakunnan alueella samojen objektiivisten perusteiden mukaisesti, ilman syrjintää.

Aluehallintovirastot ovat saavutettavissa kaikissa maakunnissa eri puolella Suomea. Asukkaiden kynnys ottaa yhteyttä aluehallintovirastoon moninaisissa arjen kysymyksissä on matala. Aluehallintovirastojen rooli ihmisten peruspalveluiden, oikeusturvan ja arjen hyvinvoinnin asioissa on tunnettu ja tunnustettu. Aluehallintovirastoilla on mahdollisuus tuoda tietoa sote-uudistuksesta toimialueensa ihmisille ja kannustaa heitä vaikuttamaan ja osallistumaan uudistuksen toimeenpanoon.

6 Rahoitusmallit

Aluehallintovirastojen toiminnan tavoitteena on peruspalvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen sekä perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutuminen. Aluehallintovirastot valvovat, että kunnat ja jatkossa myös sote-maakunnat tuottavat palveluja lakien mukaisesti. Rahoituksen riittävyys ei ole koskaan peruste lakisääteisten palvelujen puutteisiin. Kuitenkin jo nyt on merkkejä siitä, että rahoituksen riittämättömyys voi osaltaan aiheuttaa ongelmia palvelujen yhdenvertaisessa saatavuudessa ja laadussa.

Sote-maakunnille siirtyvän rahoituksen määrät tulevat määräytymään palvelujen tuottamiseen aiemmin käytetyn rahoituksen perusteella, mitkä eroavat huomattavasti alueittain siitä, mitä tarvevakioidut sosiaali- ja terveydenhuollon menot olisivat. Todellinen käyttö on suurempaa siellä, missä veropohja on vahvempi, kun taas todellinen käyttö jää alemmaksi siellä, missä tarvevakio osoittaisi suurempaa tarvetta. Vahvemman veropohjan alueilla sote-kysynnän tarvetta voidaan tyydyttää myös enemmän työterveyshuollon ja yksityisen terveydenhoitopalveluiden käytöllä. Myös alueiden välisissä resursoinneissa on voinut olla eroja, jotka saattavat vääristää laskennallisen rahoitusmallin osuvuutta.

6.1 Yhdenvertaisten rahoitusmallien turvattava peruspalvelut

Turvaamalla rahoitusmallien yhdenvertaiset vaikutukset voidaan edesauttaa sitä, että peruspalvelujen saatavuus ja laatu eivät eriydy alueellisesti sote- eikä muissa peruspalveluissa. Laskennalliset rahoituslaskelmat osoittavat alueellisesta eriarvoisuudesta johtuvat tarpeet erityisesti sote-palvelujen osalta, mutta myös kunnille jäljelle jäävissä palveluissa. Niihin tulee pystyä vastaamaan jo siirtymäkauden aikana mahdollisimman täysimääräisesti ja korjata nykyesitykseen edellä esitetyt epäkohdat. Lakiesitysluonnoksessa on käsitelty hyvin niukasti sitä, miten siirtymäaikana ja myöhemmin pystytään sopeuttamaan toimintoja rahoituksen supistuessa sekä kustannuspaineiden ja palvelutarpeen kasvaessa. Esityksessä ei ole täsmällisesti arvioitu, millaisia kustannussäästöjä toimintojen uudelleenjärjestelyllä saavutetaan.

Kun vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta on valtiolla, uudistuksen tavoitteet mahdollistuvat nykytilaa paremmin. Kuitenkaan lakiesitysluonnos ja erityisesti rahoitusmalli eivät takaa nopeaa väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventumista eikä palvelujen yhdenvertaista saatavuutta.

7 Pelastustoimen järjestäminen

Pelastustoimen johtamisen, esikuntatoimintojen, suunnittelun sekä tulevan seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuuden näkökulmasta pienimmät sote-maakunnan saattavat olla suuren haasteen edessä, ellei sote-maakunnan pelastustoimen resursseja kyetä kasvattamaan uusia vaatimuksia silmällä pitäen. Pelastustoimen järjestämislain 5 §:n mukainen tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman maakunnan järjestettäväksi voi kuitenkin helpottaa asiassa.

Aluehallintovirastojen näkemyksen mukaan pelastustoimen järjestämistä koskeva hallituksen lakiesitysluonnos antaa hyvät edellytykset pelastustoimen yhdenvertaisten ja yhdenmukaisten palveluiden tuottamisen kehittämiseksi kaikkialla Suomessa. Se, miten asiassa tullaan etenemään ja onnistumaan, tulee kuitenkin jäämään pitkälti sen varaan, miten valtionhallinnon ohjausta tullaan käytännössä tekemään ja miten pelastustoimen riittävä rahoitus kyetään turvaamaan. Pelastustoimen kokonaisuudessa valtion ohjauksen roolia kasvattamalla on mahdollisuus yhdenmukaistaa pelastustoimen palvelurakennetta.

Pelastustoimessa tarvitaan valtakunnallista ohjaamista ja johtamista niin järjestämisen kuin esimerkiksi käytännön pelastustoiminnan johtamisen ja resurssien käytön suhteen. Muun muassa pelastustoimen strategiassa 2025 esitettyjen kansallisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää vahvaa ja yhdenmukaista valtakunnallista ohjaamista ja johtamista.

Maria Siurua
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat –vastuualueen johtaja

Sinikka Salo
Aluehallintoylilääkäri